

ΜΥΕΛΟΔΥΣΠΛΑΣΤΙΚΑ ΣΥΝΔΡΟΜΑ

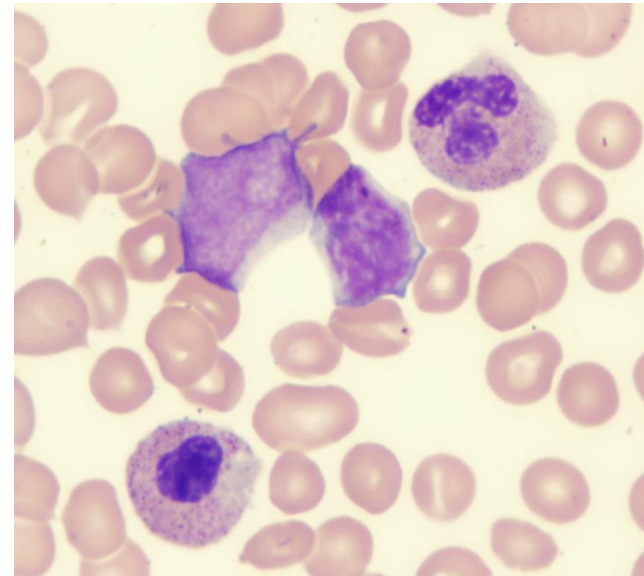

**Απαρτιωμένη διδασκαλία
στην Αιματολογία**

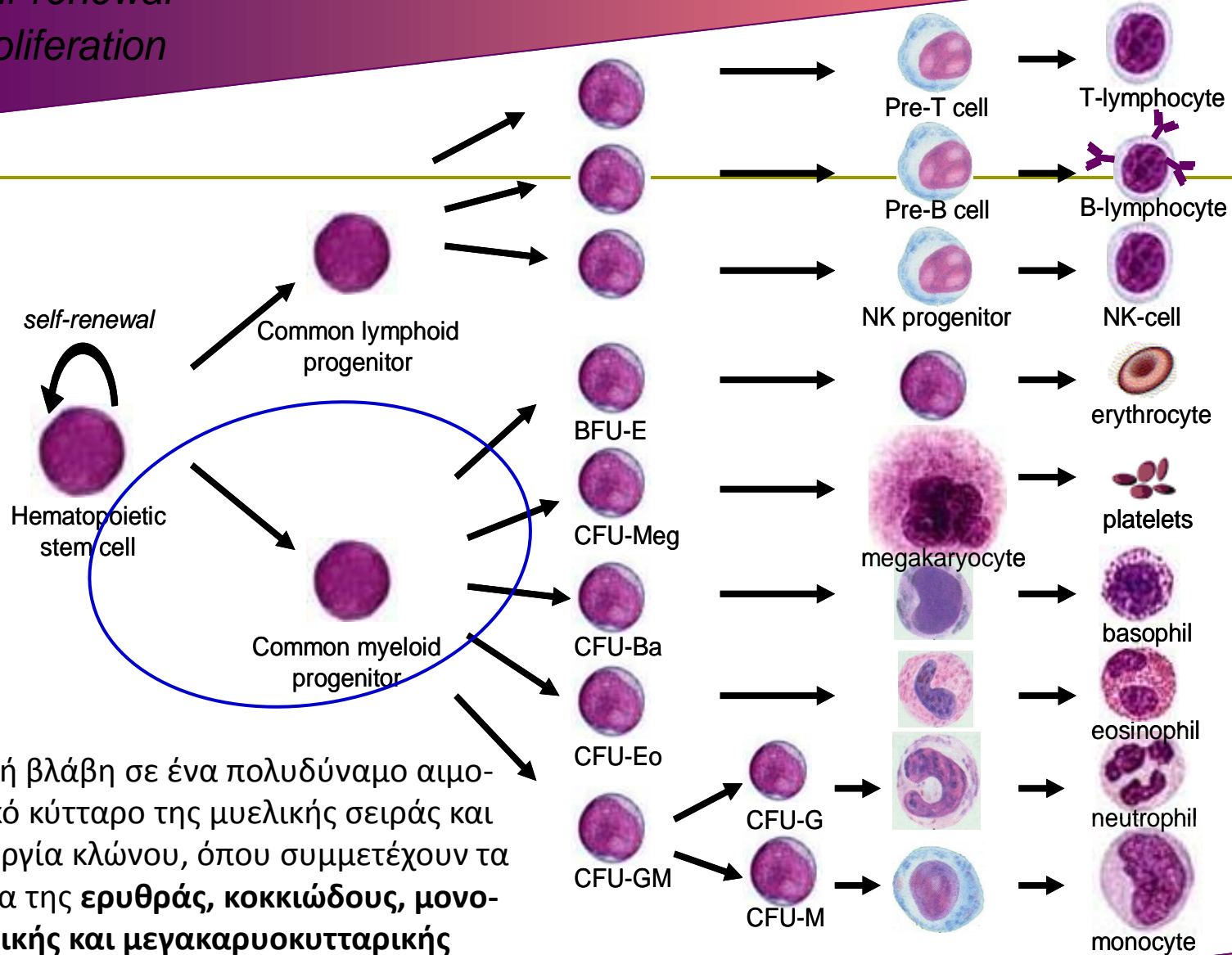
Ορισμός ΜΔΣ: Ομάδα κλωνικών νεοπλασματικών διαταραχών του πολυδύναμου αιμοποιητικού κυττάρου

Σύνδρομα με μεγάλη κλινική και αιματολογική ετερογένεια, που οφείλονται σε διαταραχές του αρχέγονου αιμοποιητικού κυττάρου με χαρακτηριστικά:

- Μη αποδοτική αιμοποίηση
- Κυτταροπενίες στο περιφερικό αίμα
- Μορφολογική δυσπλασία μιάς ή περισσότερων σειρών
- Ποικίλο ποσοστό βλαστών στον μυελό
- Κυτταρογενετικές ανωμαλίες σε ένα σημαντικό ποσοστό
- Ποικίλες ανοσολογικές διαταραχές
- Ποικίλη πρόγνωση
- Συχνότερη εξέλιξη σε οξεία λευχαιμία

*self-renewal
proliferation*

Γενετική βλάβη σε ένα πολυδύναμο αιμοποιητικό κύτταρο της μυελικής σειράς και δημιουργία κλώνου, όπου συμμετέχουν τα κύτταρα της **ερυθράς, κοκκιώδους, μονοκυτταρικής και μεγακαρυοκυτταρικής** σειράς, σπάνια συμμετέχουν και τα Β-λεμφοκύτταρα και ουδέποτε τα Τ-λεμφοκύτταρα

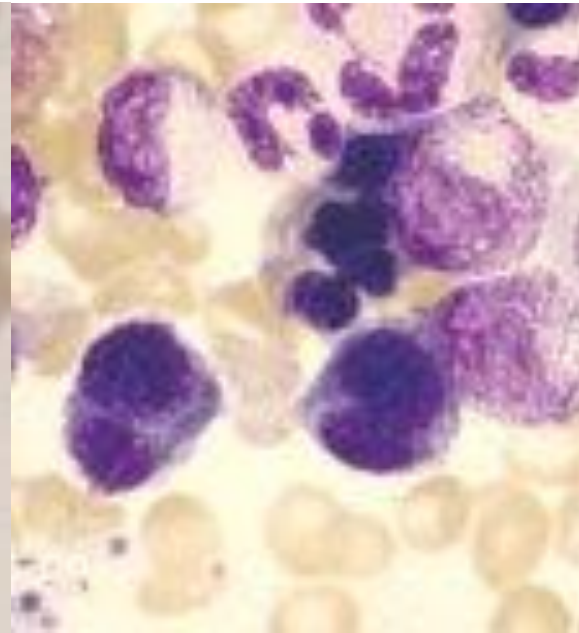
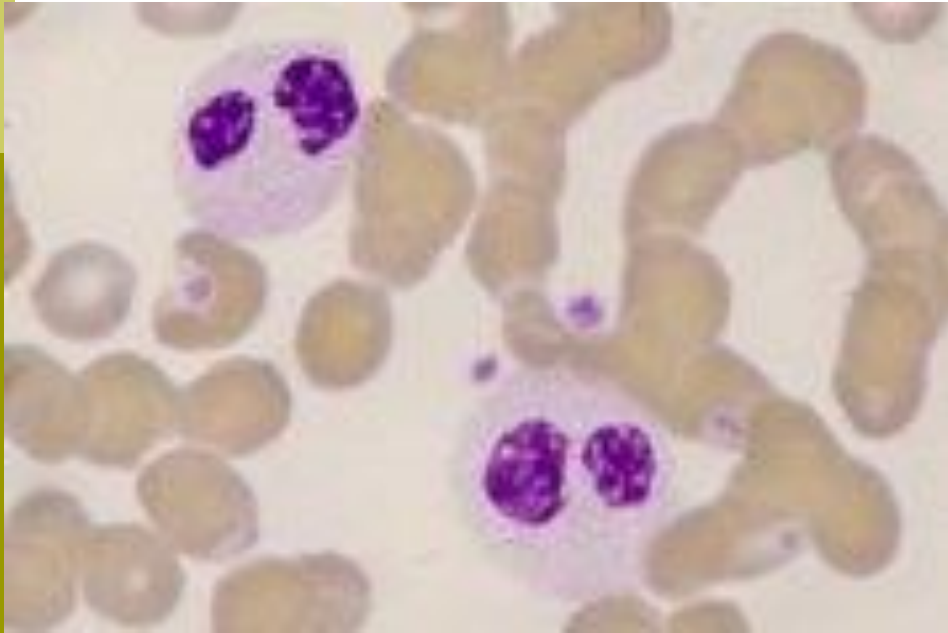
*commitment
differentiation*

Πρωτοπαθή (de novo)

Δευτεροπαθή

- ❖ Η μεγάλη πλειοψηφία: πρωτοπαθή ή ιδιοπαθή
- ❖ Περιστασιακά: οικογενή ή συνοδά άλλου αιματολογικού νοσήματος

- ❖ Μετά από θεραπεία για προηγούμενα νεοπλασία
- ❖ Μετά από έκθεση σε περιβαλλοντικούς μυελοτοξικούς παράγοντες

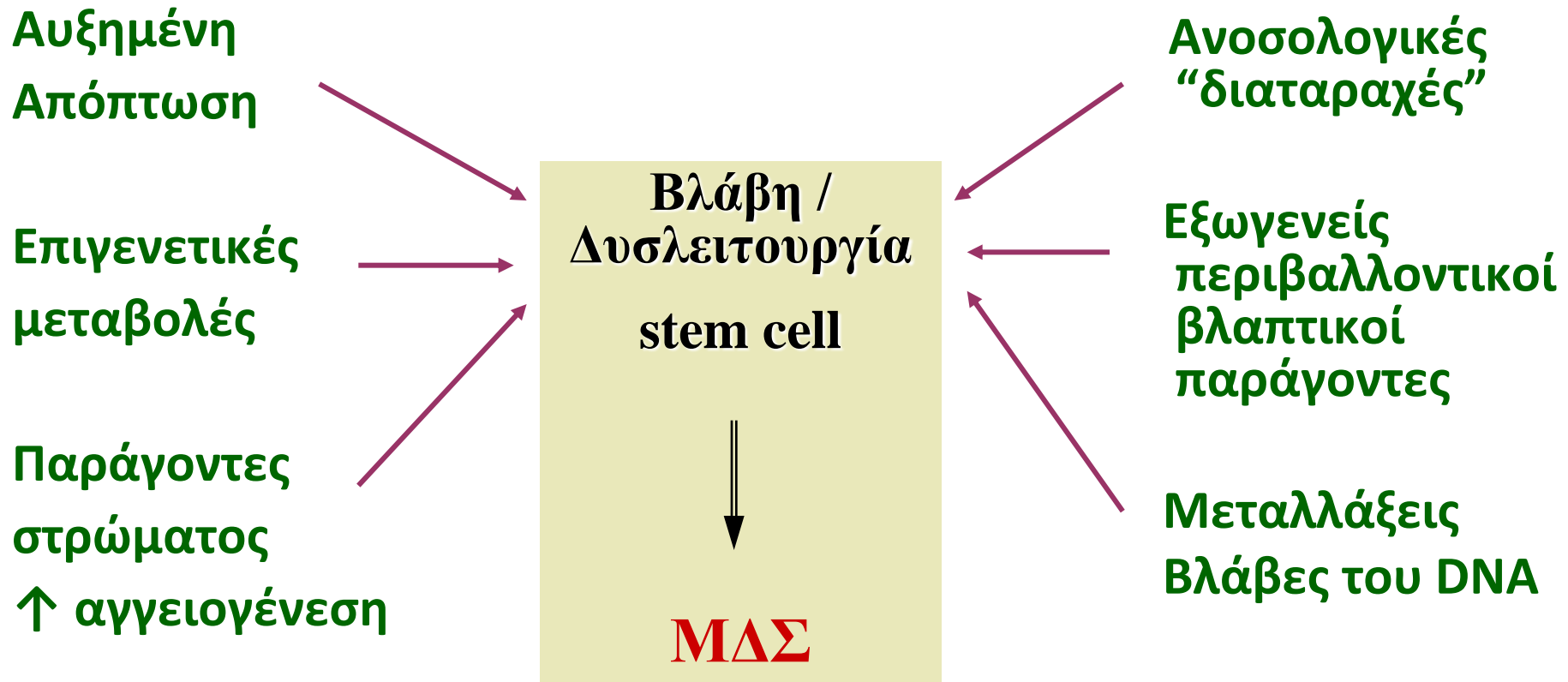

Μυελοδυσπλαστικά σύνδρομα

Επιδημιολογικά χαρακτηριστικά

- Γενική επίπτωση: 5-6 νέες περιπτώσεις /100000 πληθυσμού ετησίως
- Συχνότερα στους άνδρες 1.5-2:1
- Σε άτομα >60 ετών: 70 νέες περιπτώσεις / 100000 πληθυσμού ετησίως
- Σε άτομα >70 ετών: 2-5 νέες περιπτώσεις / 1000 άτομα ετησίως
- **Νόσος πιο συχνή από την οξεία λευχαιμία**
- Πιθανή σχέση με το κάπνισμα (σχετικός κίνδυνος 1.5-2)
- Η συχνότητά τους αυξάνεται τα τελευταία χρόνια
- Σαφής σχέση με την ιονίζουσα ακτινοβολία και περιβαλλοντικούς μεταλλαξιογόνους παράγοντες
- Αυξημένη επίπτωση σε ορισμένα επαγγέλματα
- Η πραγματική επίπτωση δεν μπορεί ακριβώς να αξιολογηθεί λόγω σημαντικού αριθμού ήπιων ασυμπτωματικών περιπτώσεων, που διαγιγνώσκονται κατά την φάση εκτροπής σε οξεία λευχαιμία

Παθοφυσιολογία των ΜΔΣ αδρά

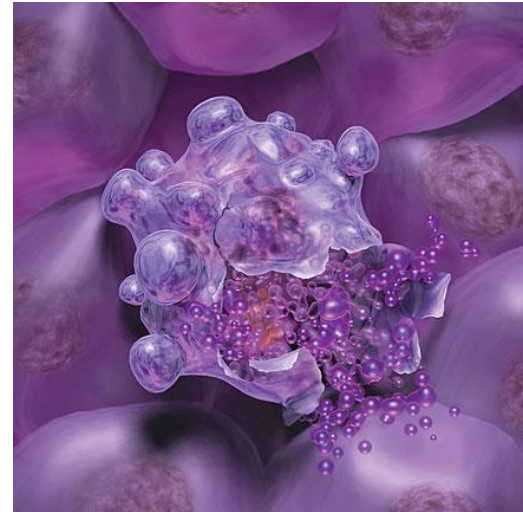

Ο ρόλος της απόπτωσης στην παθογένεια των ΜΔΣ

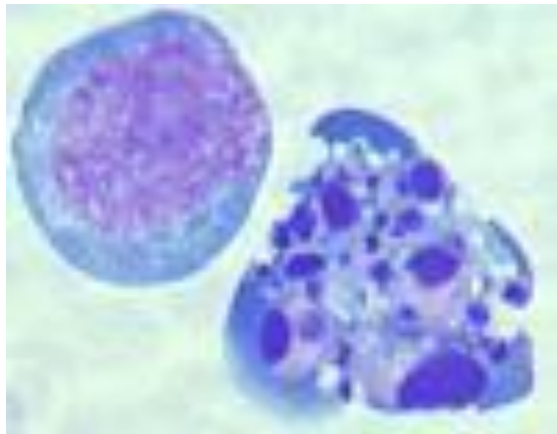
Ενδοκυτταρικά – εξωκυτταρικά ερεθίσματα σηματοδότησης έναρξης απόπτωσης

Η αυξημένη απόπτωση του
δυσπλαστικού κλώνου μπορεί
να είναι αμυντικός μηχανισμός
για την εξάπλωση του κλώνου

Αποπτωτική διαδικασία

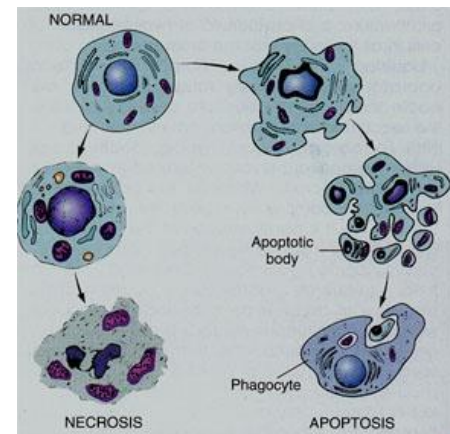
Μορφολογικές
μεταβολές

Κατάτμηση
DNA

Πρωτεόλυση

Μεταβολές κυττα-
ρικής μεμβράνης

Παθογένεια ΜΔΣ (1)

- ❖ **Εμφάνιση γενετικής βλάβης** σε ένα αρχέγονο / προγονικό αιμοποιητικό κύτταρο του μυελού. Η βλάβη μπορεί να είναι απότοκος διαταραχής **ενδογενών κυτταρικών μηχανισμών αλλά και εξωγενών**, όπως φαρμάκων ή ακτινοβολίας. Δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης κυτταρικού κλώνου.
- ❖ Αντίδραση του **ανοσολογικού συστήματος** με δημιουργία στο επίπεδο του μυελού προ-αποπτωτικού περιβάλλοντος. Προσπάθεια εξάλειψης των γενετικά διαταραγμένων κυττάρων. Συμμετοχή T-κυττάρων, μακροφάγων και δενδριτικών κυττάρων στην αντίδραση.

Παθογένεια ΜΔΣ (2)

- ❖ Δημιουργία **προ-αποπτωτικού περιβάλλοντος** στον μυελό, είτε σαν αποτέλεσμα **ενεργοποίησης του ανοσολογικού συστήματος**, είτε σαν συνέπεια **ενδογενούς διαταραχής**, π.χ. λόγω **μεταλλάξεων μιτοχονδριακών γονιδίων**, που καθιστούν το κύτταρο ευαίσθητο στο οξειδωτικό stress.
- ❖ **Επιπρόσθετες βλάβες του γενετικού υλικού**, απότοκες του προ-αποπτωτικού μυελικού περιβάλλοντος δημιουργούν πλεονέκτημα ανάπτυξης των γενετικά διαταραγμένων κυττάρων και προϋποθέσεις δημιουργίας κλωνικού πληθυσμού.

Παθογένεια ΜΔΣ (3)

- ❖ **Διαφυγή του κυτταρικού κλώνου από την ανοσολογική αντίδραση** με την ανάπτυξη “αντοχής” στην απόπτωση. Δεν συμβαίνει το ίδιο με τα φυσιολογικά αιμοποιητικά κύτταρα, που εξακολουθούν να είναι ευαίσθητα στο προ-αποπτωτικό περιβάλλον του μυελού. => **επέκταση του κλώνου**
- ❖ **Νέα γενετική διαταραχή** σε κύτταρο του κλώνου ανθεκτικό στην απόπτωση δημιουργεί υπο-κλώνο με πλεονέκτημα ανάπτυξης και η νόσος μεταπίπτει σε **οξεία λευχαιμία**

Διαφορές μυελοδυσπλαστικών συνδρόμων και οξείας μυελογενούς λευχαιμίας

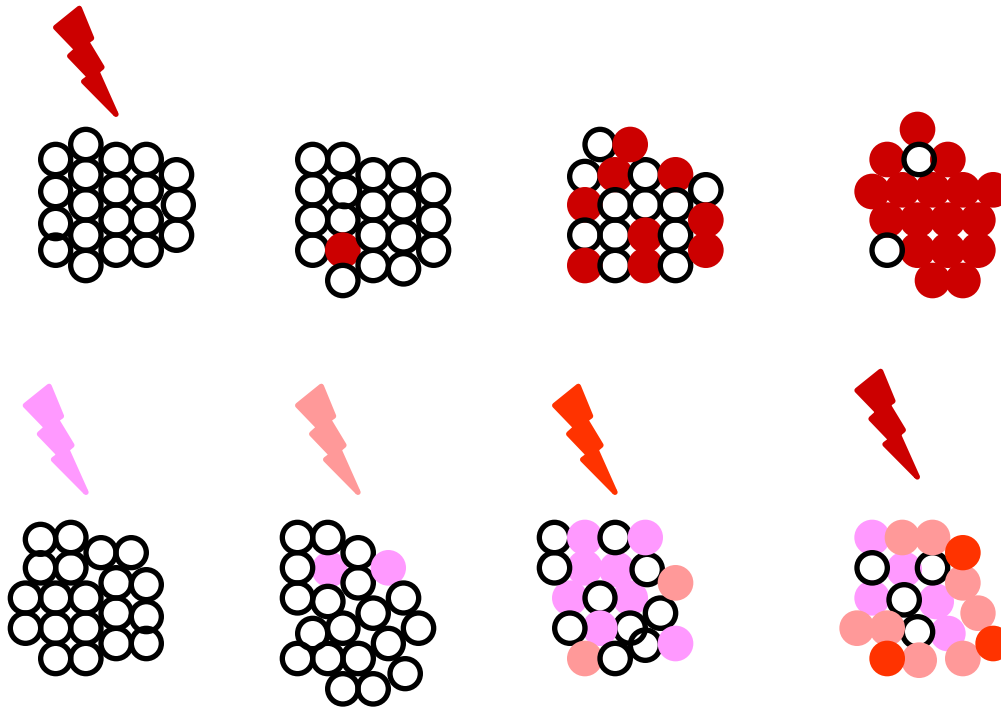
ΜΔΣ

- ❖ Διαδοχικές μεταλλάξεις στο γονιδίωμα
- ❖ Αρχικά προέχει το στοιχείο της απόπτωσης στον μυελό =>
- ❖ Μη αποδοτική αιμοποίηση και κυτταροπενίες στο περιφερικό αίμα
- ❖ Μικρός επηρεασμός της κυτταρικής ωρίμανσης και διαφοροποίησης
- ❖ Ενίοτε ανοσολογική αντίδραση εναντίον του δυσπλ. κλώνου
- ❖ Πλεονέκτημα ανάπτυξης σε βάρος των μη κλωνικών αιμοποιητικών κυττάρων

ΟΜΛ

- ❖ Ταχεία εξέλιξη της αρχικής βλάβης στο DNA με επιπρόσθετα γενετικά γεγονότα
- ❖ Η απόπτωση είναι ανεπαρκής και προέχει το στοιχείο της κυτταρικής αύξησης
- ❖ Πλήρης αναστολή ωρίμανσης και διαφοροποίησης
- ❖ Κατάργηση / εξασθένιση της ανοσολογικής αντίδρασης εναντίον του κλώνου
- ❖ Σταδιακή αύξηση βλαστικού πληθυσμού

Παθογενετικές διαφορές μεταξύ μυελοδυσπλαστικών συνδρόμων και οξείας μυελογενούς λευχαιμίας

- Στην ΟΜΛ τα μοριακά γεγονότα εμφανίζονται ταχέως ή απότομα, η υποκλωνική κυτταρική ετερογένεια είναι μικρότερη και διατηρούνται συνήθως και μη κλωνικά (φυσιολογικά) stem cells

- Στα ΜΔΣ τα μοριακά γεγονότα εμφανίζονται σταδιακά και δημιουργούνται πολλοί κλωνικοί κυτταρικοί πληθυσμοί, σταδιακά εξελισσόμενοι και μπορεί να μην υπάρχουν καθόλου απολύτως φυσιολογικά stem-cells

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ (1)

- **Αναιμία ± άλλες κυτταροπενίες**
- **Εμφάνιση ή επιβάρυνση προϋπάρχουσας καρδιακής ανεπάρκειας**
- **Λοιμώξεις (10% των ασθενών πρώτη εκδήλωση)**
- **Αιμορραγικές εκδηλώσεις**
- **Κλινικές εκδηλώσεις ενδεικτικές ανοσολογικών διαταραχών:**

- **Φλεγμονώδη νοσήματα**
- **Αυτοάνοσες εκδηλώσεις - αγγειίτιδες**
- **Κακοήθειες λεμφικού ιστού**

ΜΔΣ παιδικής ηλικίας

- ✓ **Συνήθως προηγείται γενετική ανωμαλία (π.χ. σ. Down)**
- ✓ **Συχνότερη συνύπαρξη κυτταρογενετικών ανωμαλιών**
- ✓ **Προχωρημένο στάδιο**

**Δερματική λευκοκυττοκλαστική αγγειίτις (σύνδ. Sweet)
που εμφανίζεται συχνά επί ασθενών με ΜΔΣ**

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ (2)

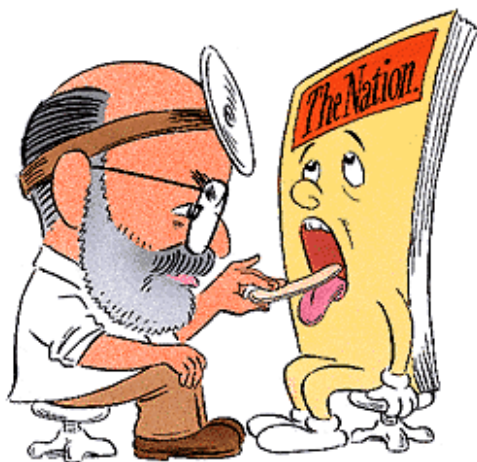

Δεν υπάρχουν ειδικά συμπτώματα και φυσικά σημεία

Υποτροπιάζουσες **λοιμώξεις** – **αιμορραγικές εκδηλώσεις**

Φυσική εξέταση: συνήθως απουσία κλινικών ευρημάτων

Συχνότερα ωχρότητα δέρματος, επιβάρυνση καρδιακής λειτουργίας, δύσπνοια στην κόπωση, αιμορραγικές εκδηλώσεις

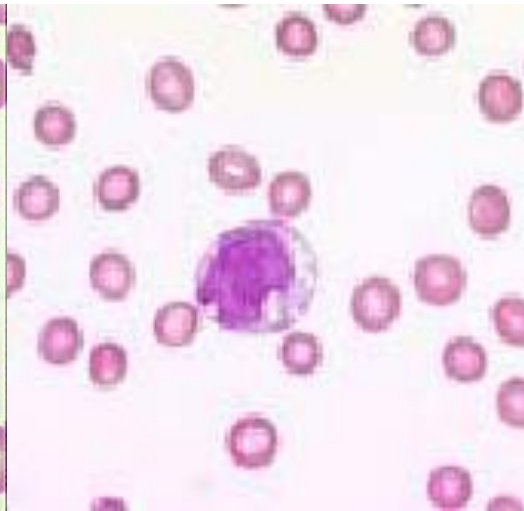
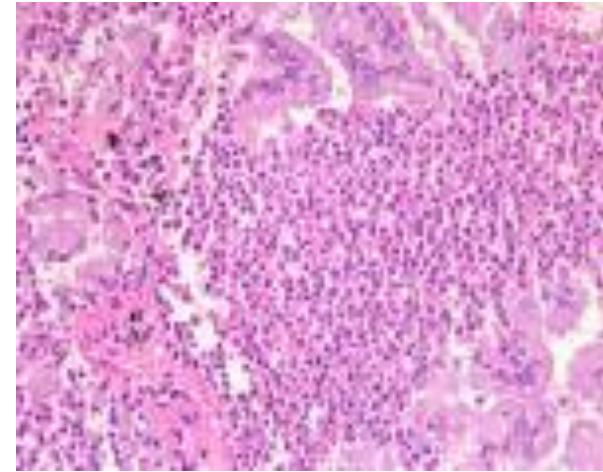
Πότε ο ιατρός θα πρέπει να υποπτευθεί το μυελοδυσπλαστικό σύνδρομο

- ➔ Σε ασθενείς >65 ετών με ορθόχρωμη αναιμία που επιμένει
- ➔ Σε ασθενείς με μακροκυτταρική αναιμία, με ή χωρίς λευκοπενία και θρομβοπενία, που επιμένουν και δεν μπορούν να αποδοθούν σε άλλη νόσο
- ➔ Σε ασθενείς οποιασδήποτε ηλικίας που εμφανίζουν δι- ή παγκυτταροπενία που επιμένει, απουσία άλλης γνωστής αιτίας
- ➔ Σε ασθενείς με προηγούμενη χημειοθεραπεία ή ακτινοθεραπεία για οποιοδήποτε νόσημα νεοπλασματικό ή μή
- ➔ Σε ασθενείς με συχνή (επαγγελματική) επαφή/έκθεση με μυελοτοξικούς παράγοντες (λουστραδόροι, επιπλοποιοί, πιτόροι, βενζινοπώλες, μηχανικοί αυτοκινήτων, αγρότες κλπ)
- ➔ Σε ασθενείς που εμφανίζουν μορφολογικές αλλοιώσεις στα κύτταρα του περιφερικού τους αίματος

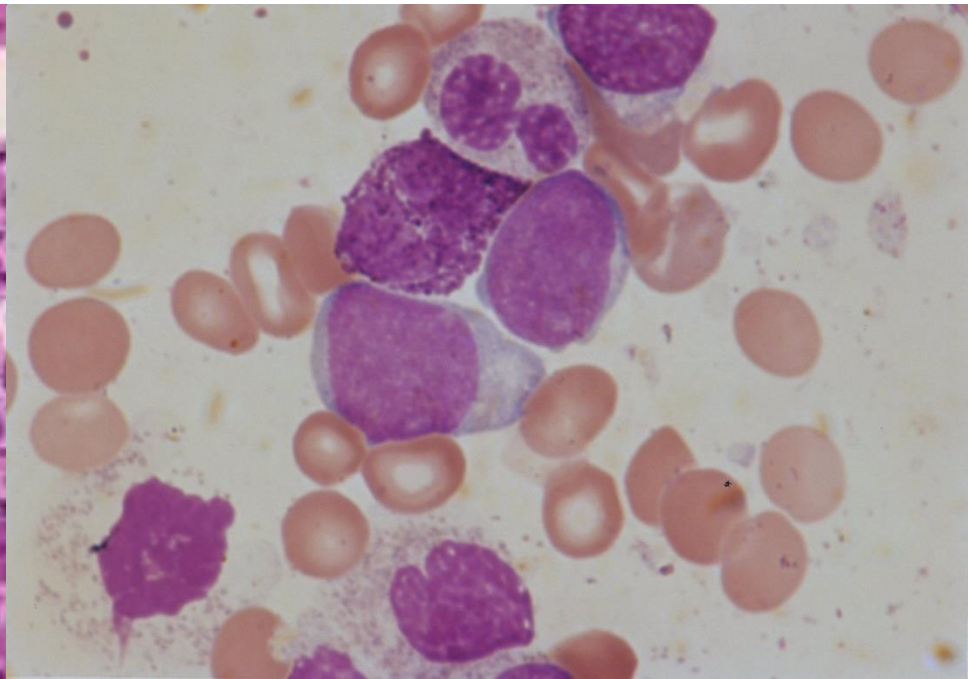
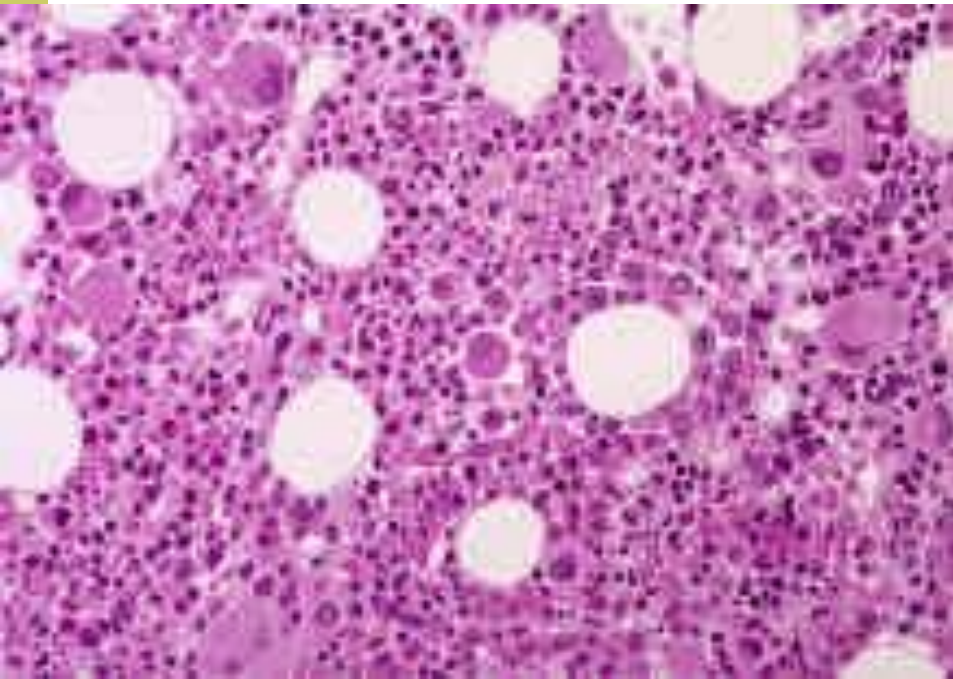
Μορφολογικές αλλοιώσεις περιφερικού αίματος

- ✓ Ελλιπής κοκκίωση - λόβωση ουδετεροφίλων (Pelger-Huet), κύτταρα ακαθόριστης σειράς
- ✓ Μακροκυττάρωση, στοματοκυττάρωση, δίμορφος πληθυσμός
- ✓ Μεγάλα αιμοπετάλια πλημμελής κοκκίωση
- ✓ **Παράδοξο φαινόμενο:** κυτταροβριθής μυελός με περιφερική κυτταροπενία

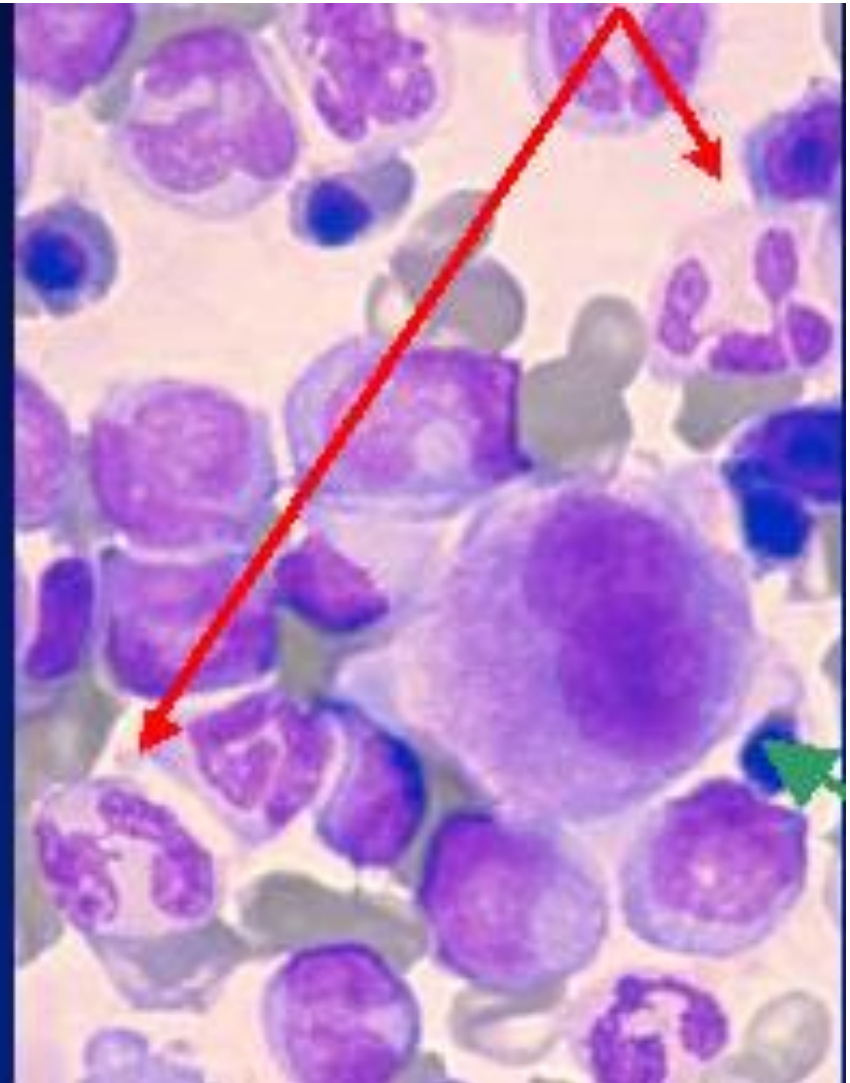
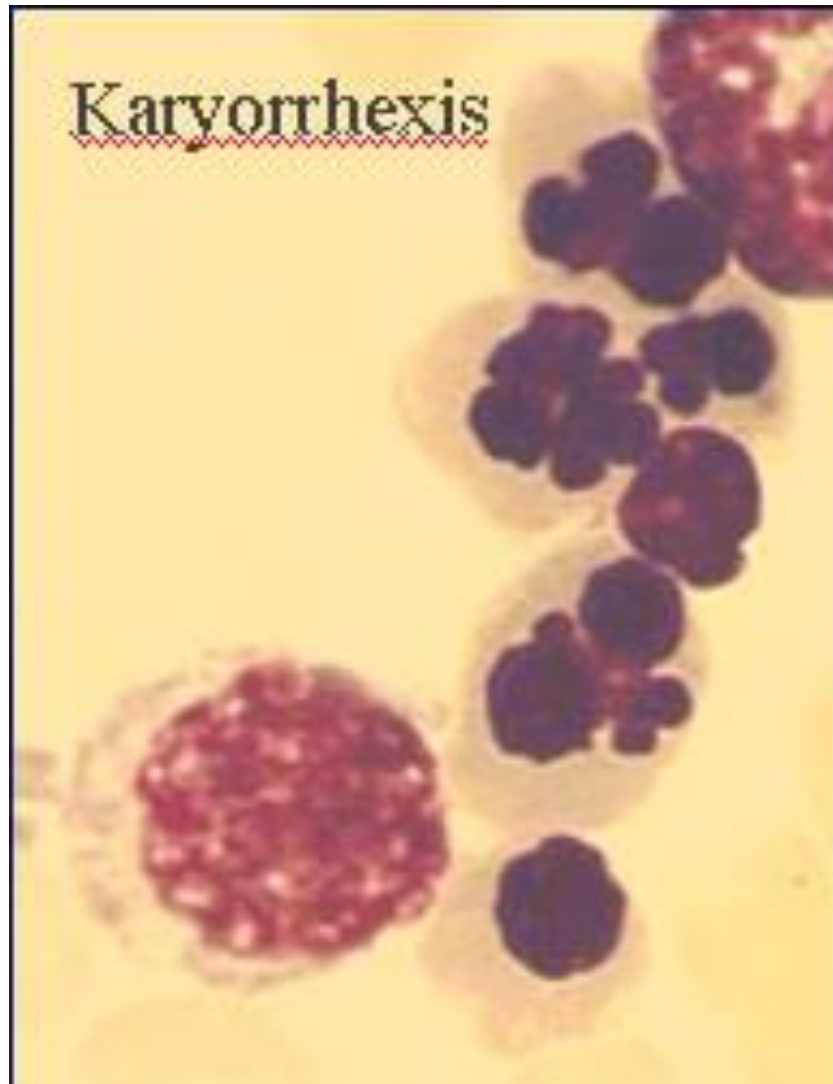

Πώς τίθεται η διάγνωση ενός ΜΔΣ?

- ❑ Έστω και αν υπάρχει ισχυρή υποψία από το περιφερικό αίμα η διάγνωση θα τεθεί ασφαλώς μόνο με την εξέταση του μυελού.
- ❑ Εξέταση μυελού είναι απαραίτητη και για την παρακολούθηση της εξέλιξης της νόσου και θα πρέπει να επαναλαμβάνεται ανά τακτά διαστήματα ή όταν υπάρχουν ενδείξεις συνηγορητικές εκτροπής προς ΟΜΛ.

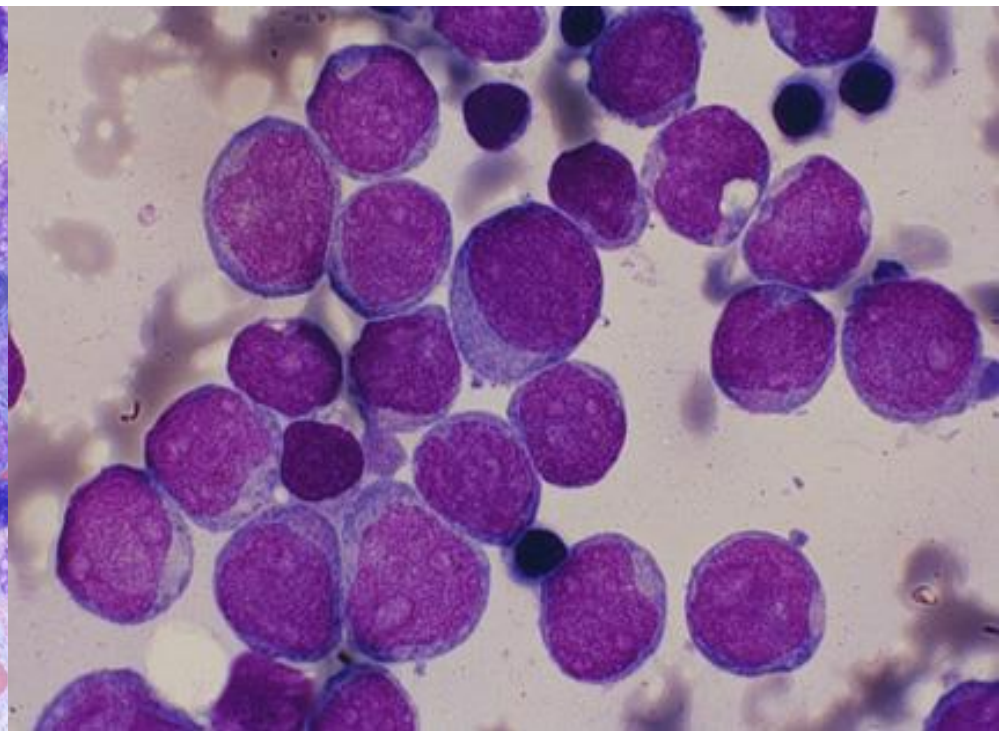
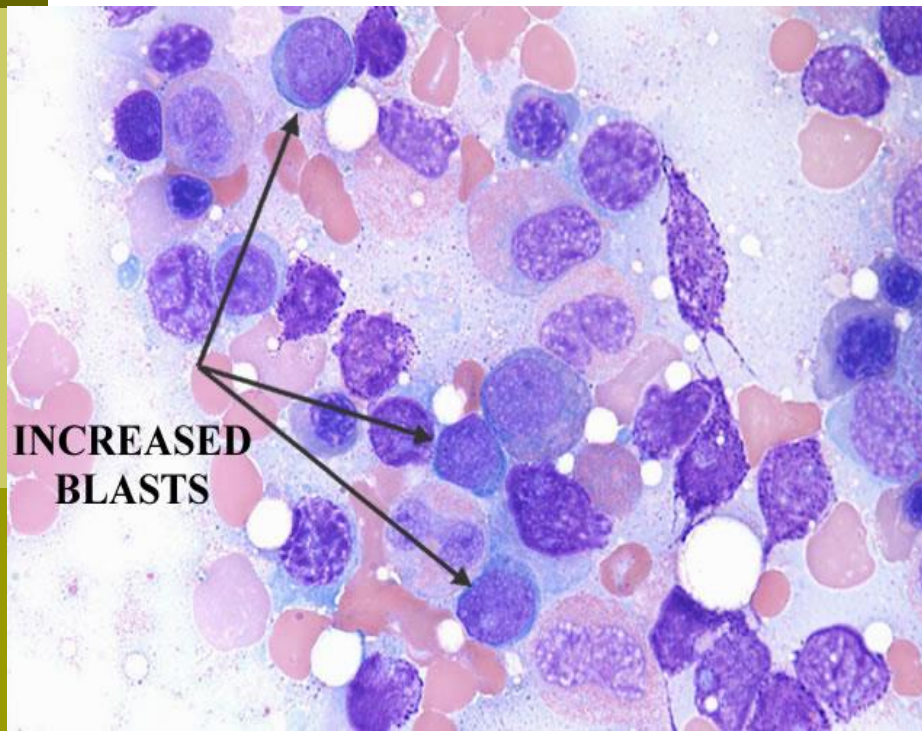

ΔΥΣΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΑΛΛΟΙΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΜΥΕΛΟ

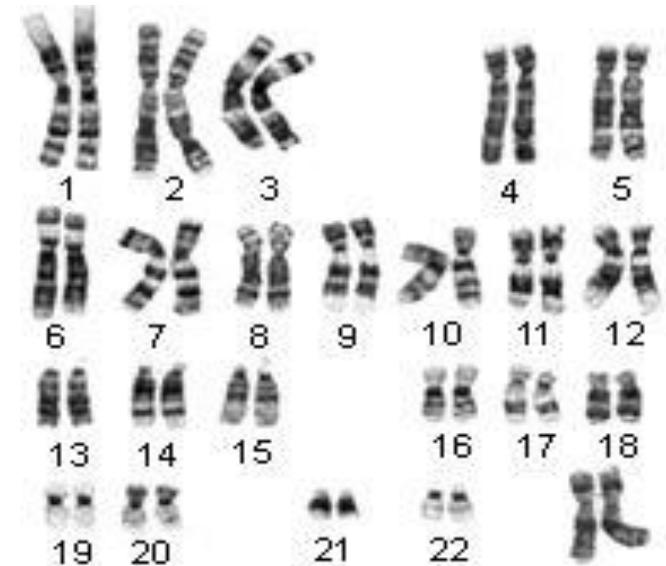
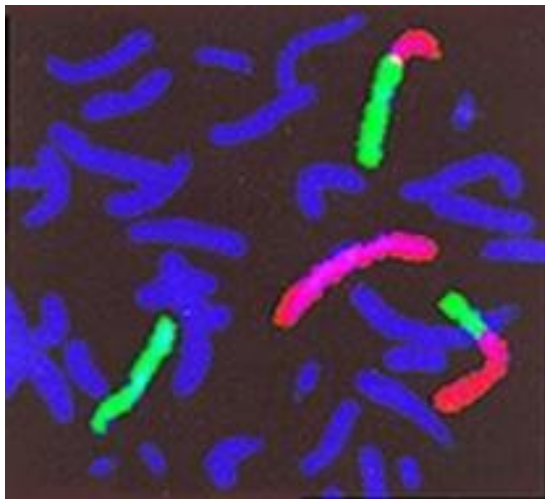
Ευρήματα μυελού σε ΜΔΣ και ΟΜΔ

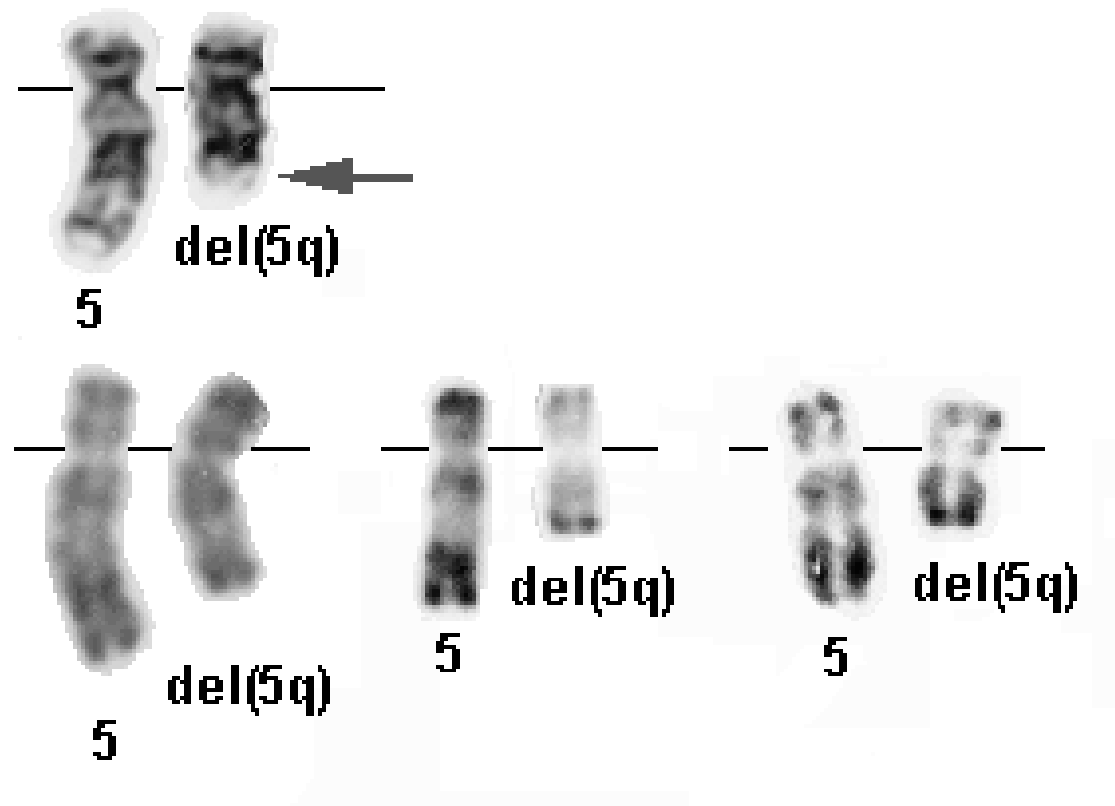
Κυτταρογενετικές ανωμαλίες στα ΜΔΣ

- ❖ Ανευρίσκονται στο **40-60%** των περιπτώσεων
- ❖ Συχνά αφορούν **απώλεια γενετικού υλικού**
- ❖ Συγκεκριμένες αναδιατάξεις που παρατηρούνται στην **ΟΜΛ**, **σπάνια απαντώνται στα ΜΔΣ** [t(8:21), t(15:17)]
- ❖ Αντίθετα ανωμαλίες που ευρίσκονται σε **ΜΔΣ** παρατηρούνται επίσης στην **ΟΜΛ** (τρισωμία 8 κλπ.)
- ❖ **Πολλαπλές ή σύνθετες ανωμαλίες** συνδέονται με υψηλού κινδύνου σύνδρομα (**RAEB 1,2**)

Έλλειψη των μακρών σκελών του χρωμ. 5

Κυτταρογενετικές ανωμαλίες στα ΜΔΣ

Ανωμαλία

Συχνότητα

Πρωτοπαθή ΜΔΣ

-5 / del(5q)	10%
+8	10-15%
-7 / del(7q)	5-10%
-Y	10%
17p-	5%
del(20q)	3%
t(11q23)	5-6%
Σύνθετες ανωμαλίες	10-20%
XMMΔ t(5;12)(q33;p12)	< 1%

Δευτεροπαθή ΜΔΣ

-5 / del(5q)]	90%
-7 / del(7q)]	
+8	10%
t(11q23)	3%
Σύνθετες ανωμαλίες	90%

Ταξινόμηση κατά WHO - 2001 (1)

Σύνδρομο	Περιφερικό αίμα	Μυελός
Ανθεκτική αναιμία (RA)	Αναιμία – βλάστες <1%	Δυσπλασία ερυθράς σειράς βλάστες < 5% σιδηροβλάστες <15%
Ανθεκτική αναιμία με δακτυλιοειδείς σιδηροβλάστες (RARS)	Αναιμία – βλάστες <1%	Δυσπλασία ερυθράς σειράς βλάστες < 5% σιδηροβλάστες >15%
Ανθεκτική κυτταροπενία με πολυγραμμική δυσπλα- σία με ή χωρίς δακτυλιο- Ειδείς σιδηρ.(RCMD±RS)	Κυτταροπενίες (2-3) βλάστες <1%, όχι Auer μονοκύτταρα <1x10 ⁹ /L	Δυσπλασία σε >10% 2-3σειρών, βλάστες <5% σιδηροβλάστες < ή >15% όχι Auer

Ταξινόμηση κατά WHO – 2001 (2)

Σύνδρομο	Περιφερικό αίμα	Μυελός
Ανθεκτική αναιμία με περίσσεια βλαστών -1 (RAEB-1)	Κυτταροπενίες (2-3) βλάστες <5%, όχι Auer μονοκύτταρα <1x10 ⁹ /L	Δυσπλασία 1-3σειρών βλάστες 5-10% όχι Auer
Ανθεκτική αναιμία με περίσσεια βλαστών -2 (RAEB-2)	Κυτταροπενίες (2-3) βλάστες 5-20%, Auer± μονοκύτταρα <1x10 ⁹ /L	Δυσπλασία 1-3σειρών βλάστες 10-20% Auer ±
Μυελοδυσπλαστικό σύνδρομο αταξινόμητο (MDS-U)	Κυτταροπενίες βλάστες <1% όχι Auer	Μονογραμ. δυσπλασία βλάστες < 5% όχι Auer
Μυελοδυσπλαστικό σύνδρομο με μεμονωμένη del(5q)	Αναιμία AMT κ.φ ή ↑ βλάστες <1%	ΜΚΚ κφ↑ με υπολοβίωση πυρήνων, βλάστες <5% όχι Auer, καρυότ. del5q

Διεθνές προγνωστικό σύστημα (**IPSS**, *Greenberg et al. 1997*)

Βαθμός	Βλάστες μυελού	Καρυότυπος	Κυτταροπενίες <i>(Hb<10gr/dl AMT<100.000/μl, ουδετ <1800/μl)</i>
0	<5%	Ευνοϊκός	0-1
0.5	5-10%	Ενδιάμεσος	2-3
1	-	Δυσμενής	
1.5	11-20%		
2	21-30%		

Καρυότυπος: **ευνοϊκός:** φυσιολογικός, -Y, del5q, del20q
δυσμενής: πολλαπλές (>2) ανωμαλίες ή ανωμαλίες του χρωμοσώματος 7
ενδιάμεσος: όλες οι άλλες ανωμαλίες

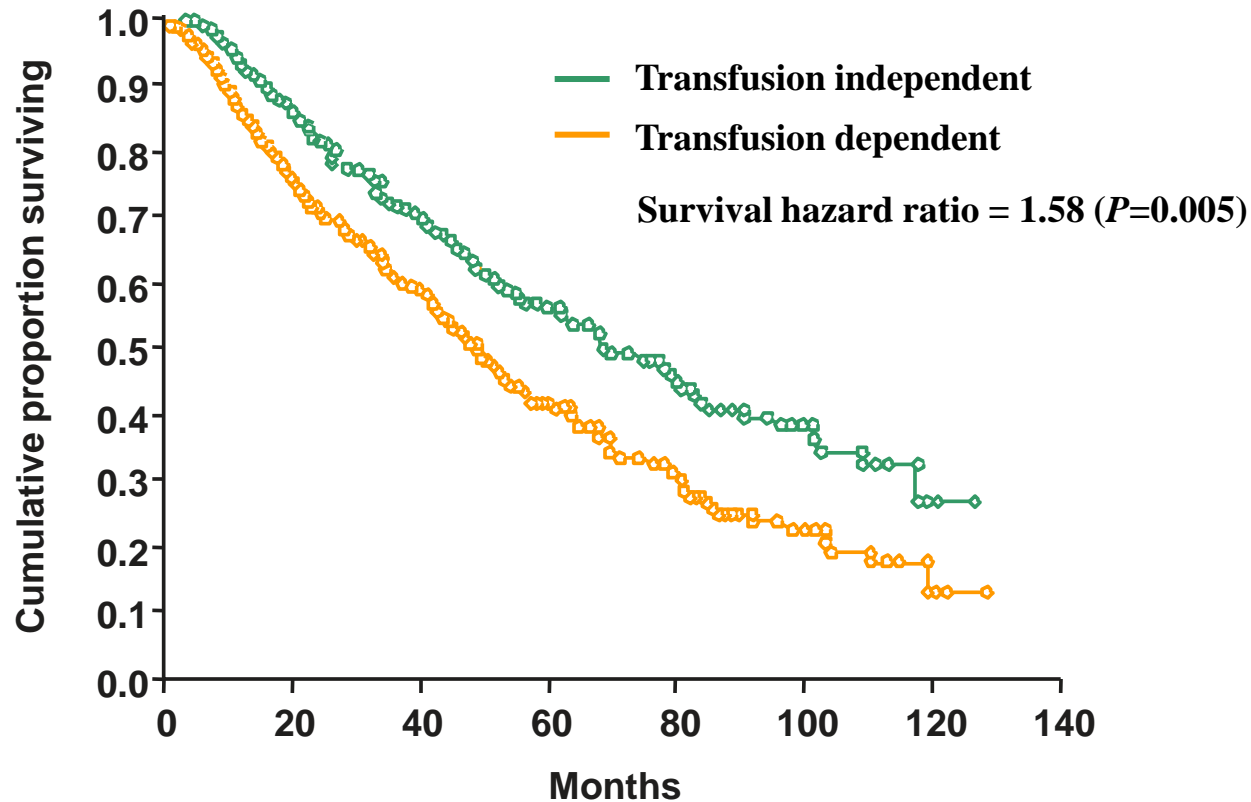
Θεραπευτική αντιμετώπιση I.

Βασικός κορμός της αγωγής

- Υποστηρικτική αγωγή
  - Μεταγγίσεις ερυθροκυττάρων ή / και αιμοπεταλίων
  - Αντιμετώπιση λοιμώξεων
  - Προφύλαξη κοινών και ευκαιριακών λοιμώξεων
  - Ρύθμιση παράλληλα λαμβανόμενης αγωγής
  - Αποτροπή υπερφόρτωσης με σίδηρο
- Αυξητικοί αιμοποιητικοί παράγοντες
  - Ερυθροποιητίνη, Νεότεροι ερυθροποιητικοί παράγοντες
  - Αυξητικός παράγων κοκκιοκυττάρων (G-CSF)
  - Θρομβοποιητικοί παράγοντες
    - Ρομιπλοστίμη
    - Eltrombomag

Η εξάρτηση από μεταγγίσεις επηρεάζει σημαντικά την επιβίωση των ασθενών με ΜΔΣ

Η αυξημένη θνησιμότητα που σχετίζεται με την εξάρτηση από μεταγγίσεις πιθανότατα οφείλεται στην επιδείνωση της μη αποδοτικής αιμοποίησης και τον αυξημένο κίνδυνο εκτροπής σε λευχαιμία

Μυελοδυσπλαστικά σύνδρομα: Άξονες της Θεραπείας

- ➔ Σε συμπτωματικούς ασθενείς με αναιμία => **Epo ± G-CSF** μπορεί να οδηγήσει σε **ανταπόκριση περίπου 30-40%** των ασθενών
- ➔ Ασθενείς με **Del(5q)** με ή χωρίς περίσσεια βλαστών συχνά ανταποκρίνονται στην θεραπεία με **λεναλιδομίδη** σε ποσοστό 30-70%
- ➔ Ασθενείς με **υποπλαστικό μυελό, τρισωμία 8, κλώνο PNH, και ανοσολογικές διαταραχές** έχουν αυξημένη πιθανότητα ανταπόκρισης σε **ανοσοκατασταλτική θεραπεία** (Cy-A, ATG, anti-TNFα)
- ➔ Ασθενείς με **περίσσεια βλαστών** ή IPSS >1 μπορεί να ανταποκριθούν καλά στην θεραπεία με **απομεθυλιωτικούς του DNA παράγοντες** (αζακυτιδίνη, δεσιταμπίνη) ± **αναστολείς αποακετυλάσης ιστόνης**
- ➔ Ασθενείς που **μεταγγίζονται τακτικά** ή που έχουν υπερφόρτωση σε σίδηρο θα πρέπει να λαμβάνουν θεραπεία **αποσιδήρωσης**

Υποβοήθηση της ερυθροποίησης

- ◆ Ανασυνδυασμένη ανθρώπινη ερυθροποιητίνη (rh-Epo)
40000 – 100000 IU / εβδομάδα υποδορίως
- ◆ Διάρκεια θεραπείας τουλάχιστον 10 εβδομάδες
- ◆ Επί μη ανταπόκρισης δυνατότητα επίτευξης με διπλασιασμό της δόσης Epo ή προσθήκη G-CSF (συνεργική δράση)
- ◆ Ποσοστά ανταπόκρισης
  - Πλήρης 25-35%
  - Μερική 10-20%
  - Συνολική 35-55%
- ◆ Διάρκεια ανταπόκρισης 6-60 μήνες
- ◆ Αντίληψη του κόστους της θεραπείας

Θεραπευτική αντιμετώπιση II.

Θεραπεία αλλαγής της βιολογίας της νόσου

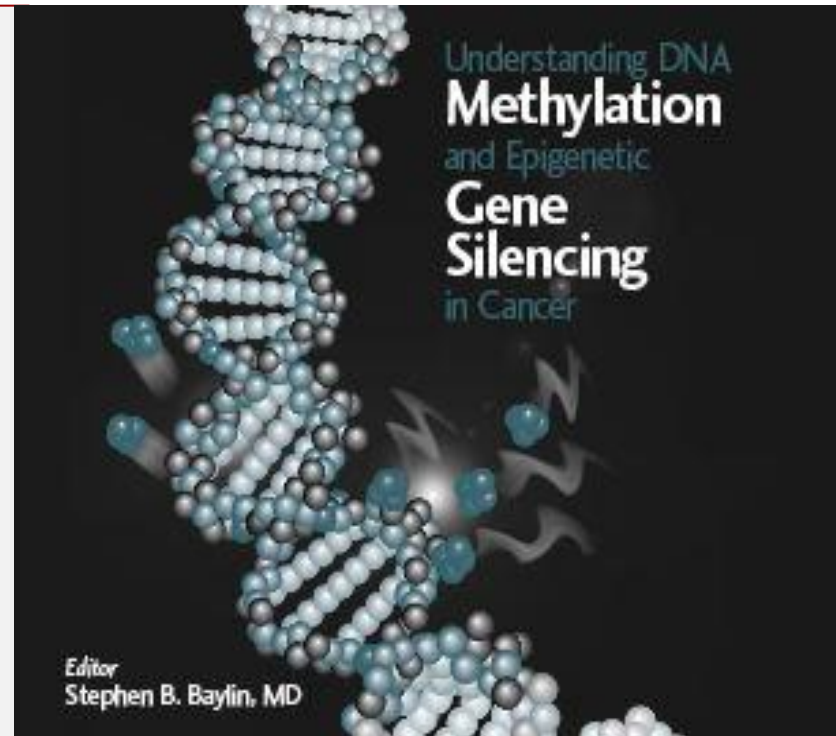

- Τροποποίηση του μικροπεριβάλλοντος του μυελού
  - Θαλιδομίδη, λεναλιδομίδη, πομαλιδομίδη, plerixafor
- Ανοσοκατασταλτική / Ανοσοτροποποιητική αγωγή
  - Κυκλοσπορίνη, κορτικοειδή, ATG, ραπαμυκίνη, αντι-TNFα
- Επιγενετική τροποποίηση / Επαγωγή διαφοροποίησης
  - Αζακυτιδίνη, Δεσιταμπίνη
  - Βαλπροϊκό οξύ, Ρομιδεψίνη, Βορινοστάτη, Εντινοστάτη
- Αναστολή μηνυμάτων επιβίωσης και κυτταρικού πολ/σμού
  - Αναστολείς πρωτεασώματος
  - Αναστολείς μεταγραφικών παραγόντων
  - Αναστολείς ενδοκυττάρων κινασών
  - Αναστολείς bcl-2
- Αναστολή εξέλιξης σε οξεία λευχαιμία
  - Αντιοξειδωτικοί παράγοντες
- Αναστροφή πολυαντοχής στην χημειοθεραπεία

Υπερμεθυλίωση DNA σε ΜΔΣ και ΟΜΛ

Μεθυλωμένα γονίδια

- ❖ Αναστολέας p15cdc, p21, CDH1, CDH13, RIC, RARβ, CALC1, p53, HIC1 κλπ.
- ❖ Μηχανισμός: **Αυξημένη έκφραση DNA-μεθυλτρανσφεράσης =>**
- ❖ Συνεκτική δομή νουκλεοσώματος =>
- ❖ Αδυναμία πρόσβασης των μεταγραφικών παραγόντων =>
- ❖ Αποσιώπηση γονιδίων διαφοροποίησης, αναστολής εξέλιξης του κυτταρικού κύκλου και ενεργοποίησης της απόπτωσης =>
- ❖ **Λευχαιμικός φαινότυπος**

Θεραπευτική αντιμετώπιση III.

Θεραπεία περιορισμού της νόσου

⇒ Θεραπεία συρρίκνωσης του κλώνου

■ Μονοχημειοθεραπεία

- Υδροξουρία, ετοποσίδη
- Χαμηλές δόσεις αρασιτίνης υποδορίως ή ενδοφλεβίως
- Μερκαπτοπουρίνη, θειογουανίνη, μελφαλάνη

■ Συνδυασμένη χημειοθεραπεία

- Χημειοθεραπεία τύπου οξείας λευχαιμίας
- Συνδυασμός χημειοθεραπείας – αναστολής επιγενετικής τροποποίησης

⇒ Θεραπεία εκρίζωσης του κλώνου

■ Αλλογενής μεταμόσχευση αιμοποιητικών κυττάρων

- Με συμβατικό – μυελοαφανιστικό σχήμα προετοιμασίας
- Με σχήμα προετοιμασίας χαμηλής έντασης